

5. *Av.*: **CONSTANTINVS P · F · AVG** — Poprsje okrunjeno n. d.
Rev.: **VICTORIAE · DD · AVGG · CONN.** — Dvie Viktorije kora-
 čaju jedna prama drugoj svaka drži po jedan vienac i paomu.
 Mal. br. — Coh. neima. Iz ostavštine Mij. Stojanovića.

Flavius Julius Crispus.

(God. 317—326).

1. *Av.*: **IVL · CRISPVS · NOB · C.** — Poprsje lovorvjenčano u plaštu
 i oklopu n. d.
Rev.: **PROVIDENTIAE · CAESS.** — Ulaz u tabor, na kojem su
 dva tornja a medju ovima zviezda. U podkrajku **SMTS.**
 Mal. br. — Sr. Coh. VI, 200, 103

Flavius Claudius Julius Constantinus II.

(God. 337—340).

1. *Av.*: **CONSTANTINVS · IVN · N · C.** — Njegovo poprsje sa ka-
 cigom i oklopom n. d.
Rev.: **BEATA · TRANQLITAS** (sic). — Žrtvenik s nadpisom
VOTIS · XX., a nad žrtvenikom kruglja. U polju **F · B.**
 Mal. br. — Sravni Coh. VI, 227, 90. — Dar. dr. R. Fabiania u Senju.
 2. *Av.*: **CONSTANTINVS · NOB · C.** — *Poprsje* lovorvjenčano sa
 carskim plaštem n. d.
Rev.: **CAESARVM · NOSTRORVM** okolo lovorvienca, u kojem se
 čita **VOT · V.** izmedju dvie paome. U podkrajku **AQT.**
 Mal. br. — Sr. Coh. VI, 228, 101.

K r i t i k a.

Srebrna ploča sa slavenskim nadpisom. Pod tim naslovom otisnut je u bečkiem „Mittheilungen der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und hist. Denkmale [XIII. Bd. IV (Schluss) Heft]“ članak A. Müllnera s tačlicom. Donašamo mu u cielosti prevod, da budu razumljivije naše primjedbe.

„Ljeti 1883 god. našao je neki dječak, koji se je zabavljao puštan-
 vanjem ladjice (Schifferlfahren) na Dunavu, sgužvan kovni predmet crno-
 sive boje, u šljunku riečnog korita, izmedju sjeverne ili lieve dunavske
 obale i takozvanog ostrva Strasser.

Osvjedočivši se da je kovina srebro, nije više ništa smetalo, da se
 dobavi predmet za vriednost srebra, a pobliza izraživanja dadoše slieđeci
 uspjeh: — izpružen kovinski predmet sačinjava komad srebrne ploče, koja,
 razdieljena u polja, predstavljaše povjest života i muke nekoga sveca. Danas
 su ciela samo 4 od prvashnijeh 13 poljija, a od srednjega glavnoga polja
 sačuvano je nešto manje od polovice. U tom stanju ulomak je visok
 456 mm, a u srednje širok 240 mm. Težina mu je oko 220 grama.

Pogled na priloženu tablicu uči, da mala polja bijahu simetrično raspoređena okolo velikog srednjega polja, dakle 4 u širini i u visini; sad pošto se od ruba do sredine širine mjeri 235 mm, a visine 325 mm., imala je cijela ploča u širini 470 mm. pri 650 mm. visine. Pojedina polja su međusobom razlučena pojasima od 12 mm. širine. U tim pojasima, kao što i na rubu ploče, udarene su rupe u razmacima od 20 mm. do 30 mm, koje bijahu jednom određene za klince, kojima je ploča bila utvrđena na nečesovu podlogu. Na toj podlozi treba da su bila našarana lica, ruke i druge česti puti likova, jer ne ima tih česti tiela na samoj ploči.

Ostala crtnja predstava izbockana je tupijem dlietima.

Razmatrajući predstave u sačuvanim pobočnim poljima i u čestimice sačuvanom srednjem polju, ukazuju nam prva četiri osudu i mučenje čovjeka koturom (sl. *torcem*) označena kano sveca; srednje polje sadrži mu lik upriestoljen u slavi pobjede. Svetac ogrnut dragocijenim plaštom, sa širokim bogato nakićenim koturom svetinje oko glave, kopljem u desnici sjedi na prestolju sa visokim naslonom. Angjeo mu s oblaka pruža pomu mučeništva. Nadpis nad srednjom slikom nije potpun, ipak se razpoznaje *Srjatyj*.

Polje Br. 1 pokazuje nam četiri lika. Svetac u dugačkoj odori stoji pred nekim likom, što sjedi na klupi. Taj nosi na glavi kao čalmu sa krunom, u desnoj ruci kao neku vrst žezla. Iza te dvojice vidljive su glave dvojice drugih, obedvie pokrivenne nekom vrsti kacige ili nadviseće kape. U drugom polju nahodimo sveca svezana rukama i nogama na stupu; dva krvnika, u dugačkim odorama i bez kapa, svezuju mu mučenički pojas oko gola tiela. Neima 3. ni 4. polja. U polju 5. vidjamo sveca nategnuta na kolo. Jedan premjer kola vidimo snabdjeven oštrom pilom. S obih strana klipa, u kojemu je više od čovjeka visine i na kojemu je utvrđeno kolo, stoje obadva krvnika, svaki sa užetom u ruci, da okreću stroj. U polju 7. vidimo opet sveca gdje leži nauznak s jednom nogom uzgor: za njim čućeću osobu; pred njim čovjeka u dugačkoj odori, sa kacigastom kapom kao na polju 1. Ta osoba drži razmaknuto mlat u desnici nad poplatom svečevim. Očito je tim naznačeno ono mučenje, pri kojem se mučeniku zabijahu čavli u tabane.

Pitamo li o znamenovanju nadpisa postavljenih nad predstavljenim prizorima, svakako jih je na prvi pogled razpoznati za *slavenske*, kao što sama cijela predstava nosi značaj vizantinske umjetnosti, i ako u prilično surovim pretjeranim oblicima. Ali je teže tumačenje nadpisa.

Opisan ulomak priznat je od strukovnjaka kao prenosljiva otarska slika svetoga veliko-mučenika Gjorgja. (Slatyj Georgiu velkomučernik Chirmouč Vopriu besknyrenuk). Predstavama je pripisana velika starost, jer su nadpisi svikolici tako skraćeni, kao što se odavna neobičavaju više u ruskoj ni u grčko-iztočnoj crkvi i neima jih ni u priručnim knjigama. S toga razloga nije pošlo za rukom nego čitanje samo dvaju nadpisa, jedan glasi: *Svjatej ispovedal Christa*, i *Svjatyj privagan na kolo*. Neda se opredieliti što god pozitivna o dobi; može se ipak nagadjati, da predmet potiče možda iz 17. vijeka, te da dolazi iz Kijeva, prenešen vjerojatno od ruskih

časnika, koji nose takove slike sobom u rat, a naročito svetoga Gjurgja, te da je slučajno pala u Dunav.“

Budi nam slobodno, da udarimo na to sliedeće opazke. U 1. polju lik sjedeći ne nosi na glavi kao čalmu, no nad vizantinskom prostom kraljevskom krunom običnu kapu. — Druge dvie glave na tom polju nenose nadviseće kape ni *neku* vrst kaciga, već upravo rimske kacige; a takovu nosi i čovjek na 7 polju. Nepristajemo uz mnenje častnoga gosp. Müllnera, da slika nosi karakter vizantinske umjetnosti, no samo u obširnom smislu, jer potanko proučavajuć tablicu priobčenu od istoga gospodina, dođosmo do tvrda osvjedočenja, da ona nosi obilježja čisto *jugoslavenske* umjetnosti s poznatim vizantinskim uplivom. Svikolici uredi predstava na ploči jesu po ukusu čisto jugoslavenskih narodnih motiva. *Prutke* nahodimo na 1. polju; *krivuljice dvostruke* niza stranu naslona svečeva prestolja i u koturu svetinje srednjega polja; dno na 1. 2. i 7-m polju izmrežano je *velikim kruščicama*; gornja strana naslona svečeva i kraljeva prestola posute su *pupicama* i s njima je opervažena većina glava na ploči, te je okićeno dno 7. polja; *pokosice* su oko glave svečeve na 2. polju, te njemu oko vrata na 1. i 7. polju; *kruščice-srpići* su na kolutu svetinje 5a i srednjega polja; *kite*, kako su ono na slavenskim preglačama i torbama, nahode se po dno kraljeve dolame i ćilima pred svecem na 1m polju.

Dolame dvaju krvnika na 5. polju duljinom i oblikom odkrojene su poput onieh na plosnorezbarijama bosanskih grobova.

Prestolja urezana na srbskim i bosanskim novcima (V. Ljubić Opis jug. nov.) dosižu naslonom uprav do glave kao i na Müllnerovoj ploči, i isto su tako urešena pupicama. — Sveti je Gjura u velike poštovan kod nas Jugoslavena, biva u istočnoj i zapadnoj crkvi, kao i kod Rusa, te ga je bosanska kraljevina držala dapače svojim pokroviteljem; pa ga eno urezana i na pečatu kralja Tvrtka (Vidi Ljubić spom. dj.). Po slovima nemože se suditi, dali je ploča katolička ili grčko-iztočna, jer je ona postala u zemanu, kad su u našem krajevima fratri i kalugjeri pisali bosančicom.

Nadpisi niesu tako mučni, kao što jih proglašuju strukovnjaci, u kojieh tražio svjeta g. Müllner. Napisani su starom bosančicom, te neima u njima težkih pokratice.

Nadpis na 1. polju stoji ovako:

СМПИ НСНО□Є   a čita se: S(ve)ti ispove
ДА ХРІМА   da Hri(s)ta

U više je udareno ЄРЫ u СМЫ; □ u НСНО□ЄДА nije prikopčano. Mjesto pokratice u ХРНСМА ono je X dva puta prekršteno.

Nadpis na drugom polju ovako je:

СМГО СТА РЕ   a čita se: S(ve)t(a)go stave
ЖАЖРЕ ВМН   u žugrevmi

U žugrevmi je mjesto u žugreve.

U Lici zovu žagre usijane verige; žagriti mučiti s njima.

Nadpis na 5. polju ovako je:

СМНР НА КОЛО З a čita se: S(ve)ti na kolo z-
~~ХРОБН~~ **У** drobi (e)
Н n.

З i **Б** su kursivna.

Ы u **СМЫ** urezano je naopako, — a bilo bi odviše smjelo, da se ono čita S(ve)t(i) (g)i(u)r(g). *Na kolo* je ovdje mjesto *na kolu*.

Nadpis na 6. polju stoji ovako:

СМА ГО НО a čita se: s(ve)tago po
~~ХН~~ dki
А va

U **Г** je odlučen kos gornji potez, koji bi ga imao zatvoriti na trokut kao u **Г** drugoga nadpisa. Nadpis na srednjem okrnutom polju jest:

СМЫ a čita se: S(ve)ti

Iztiče se dvakrat bosansko **□** na mjesto **Б**, pa ~~Х~~ na mjesto **А**, a to se je rabilo u XVI. vieku u Herceg-Bosni. Ulazi **Б** dvaputa mjesto **□**, a to se je upotrebljavalo u Herceg-Bosni u najstarija vremena, dočim ga nije vidjeti u posljednje doba. — Nebi se ni mi usudili strogo da opredielimo dobu postanka ploče, ali možemo svakako tvrditi, da je starija od XVIIa stoljeća i da je, po svoj prilici, iz XV-a.

Ona nije zaisto ruska, a ma baš ni iz Kijeva, već je rabota *jugoslavenske*, a najlašnje, da je *bosanske ruke*.

Nad Müllnerovom tablicom pisano je *Linz*. Ako je nadjena u Linzu, moglo bi se nagadjati, da ju je tamo izgubio Ivan Antun Zrinjski Petrov sin, o kojemu neka jezuitska poviest pripovieda, da je za turskoga obsiedanja Beča (1683) oružanom četom kradomice vrebao na cara Leopolda, i da je kod Linca bio uhvaćen i zatvoren. Moguće je u ostalom, da je tamo donešena i od drugog kakvog izmedju hrvatskih junaka, kojijeh je na stotine vojevalo u njemačkim zemljama u zemanu vjeroispovjednih i nasljednih ratova.

U Korčuli početkom Ožujka 1888.

F. Radić i Vid Vuletić-Vukasović.

D o p i s i.

U Korčuli, dne 15. Lipnja 1887.¹⁾ — Veleučeni gospodine Uredniče!

Od manastjera Tvrdoša do *Staroga Stanoga* je četiri do pet golemijeh predhist. gomila. Za *palankom* je (*kulom*) Hamzibega Resulbegovića put zapada malo starobosansko greblje. Tu su samo četiri spomenika, a dva su i obaljena. Navesti mi je o njima:

1. Stećak. U vrhu je ravan, a naslonjen je na podstavak. Izradjen je arhitektonički sa sedam redova stupova. Povrh svakoga je stupa skopčana ruža, a s donje je i s gornje strane stećak vodoravno porubljen, te tako vežuje u skup stupove.

¹⁾ V. „Viestnik“ 1888 na str. 27.

2. Ploča. Bez znakova je i prebijena.
3. Ploča. Na njoj su kao dva podkova.
4. Stećak. U vrhu je ravan. Izradjen je arhitektonički sa šest redova stupova. Povrh svakoga je stupa skopčana ruža u kolobaru.

Od Trebinja (put zapada) četiri sahata hoda je mjesto palanka *Staro Slano*. S lijeve strane *Trebišnice* (ovdje utiče blizu pod zemlju) su prama palanci Hamzibega Resulbegovića samo dva stećka, al s nadpisom.

1. Stećak vap. u vrhu je ravan poput ploče. S donje je strane spomenik urešen arhitektonički, al su stupovi samo naznačeni, biva neoskaču. Tu je osam stupova svezanih na luk, a povrh njih je trinaest ruža šestoperaka (svaka u dotičnomu viencu), te su skopčane s prugama. Nadpis je uvrh stećka. U dno spomenika nema simboličkijih znakova nego ruža. Na glavi je stećka čovjek u dolami, podbočen s desnom, a lievu ruku drži uzdignutu razito. Vidi se po položaju nogu da trči, pa rek bi kao da će koga zaustaviti. Stećak je povrh junaka zarubljen *prutkom*, a povrh ruba su tri ruže šestoperke, svaka u viencu. Nezna se, što je s gornje strane stećka, kaonuti što je spomenik sada prevaljen. Pod stećkom je (usp. „*Viestnik*“ 1887, na str. 111.) *Dobriilo Pribilović sinovcem š Lubetom* (t. j. s *Ljubojem*).

2. Stećak vap. u obliku sličan opisanome. Ukrašen je arhitektonički s tri reda stupova, a preko stupovlja je pruga *prutak*. U stupovlju je kolo od šestoro čeljadi put desne, biva prvi muški, pa ženska. U dno stupovlja je pruga *prutak*. Na nogama je i na glavi stećak izkopan (izduben), te tako na krajevima sačinava četiri golema stupa. Nadpis je uvrh stećka, te mu je sadržaj, da je ondje ukopan: — *Dobriilo Božičković s bratom Radojem i sinovcem Plivcem, a zapisao je spomenik Ivko Obradović*.

Daleko od *Staroga Stanoga* po sahata hoda put zapada je selo *Lug*, a tu se rodio čuveni arhimandrita *Nikifor Dučić*. Ukraj seoca je *Gospojinica*, a kod rečene je crkvice starobosansko greblje. U sve je tu do trideset i tri stara spomenika, al ću opisati samo znamenitije stećke:

1. Ploča (s istočne je strane) poput stećka. Zarubljena je rek'bi granjem ruže.

2. Stećak ravan u vrhu. Izradjen je arhitektonički, te je porubljen povrh stupovlja. Ima osam reda stupova, te je povrh istijeh izdubljeno. Tako je isto i na podstavku s gornje i s donje strane, al na nogama i na glavi nema uresa niti znakova. — Na kraju je greblja:

3. Ploča. Slabo je ukresana. Na njoj je u vrhu ogroman krst ovoga

oblika:

4. Ogroman stećak. U vrhu je ravan, al je bez ikakvijeh znakova.

5. Stećak u vrhu ravan. Narešen je s gornje strane sa sedam okomitijeh pruga, a okolo je porubljen golemijem granjem. S donje je strane isto urešen kao i s gornje, a na glavi i na nogama nema znakova. Ovaj je spomenik dosta pokvario lišaj.

6. Ploča prosta. Na njoj je krst ovoga oblika:

7. Stećak u vrhu ravan. Naokolo je urešen arhitektonički, a to ovako: — S gornje je strane urešen sa osam redova stupova, a tako i s donje strane. Povrh stupova je naokolo granje kao od ruže. Na glavi je stećka grb-štit, te je razdijeljen okomito s lijeve put desne s golemijem pasom (prečagom). U gornjoj je strani polja polumjesec uzgori, a u donjoj strani zvijezda sa šest zraka. Na nogama mu je konj, te brže kaše. Na konju je čovjek podbočen, a ispred konja drugi konj leti u propanj i hrže.

8. Golem krst. Pred crkvom je. Crkva je, kako kažu, odavnina, al je bila popravljana, kako to svjedoči sljedeći nadpis nad vratima na pragu:

**КОВАРИИ
СТМЪ ХМЪ РОЖСТВО
СНАСТАВНИКЪ СВТО ДЗУИУЪ I СОВРШИ
ШО ПЪ ВАСИЛЪ ОДАВИУЪ ИКО.**

Ova je ploča obieljena klakom, a tako i čitava crkva s dvora.

Između Žulje i Kovačine na Pirci je pet predhist. gomila.

Pod Kovačinom je ogromni stup. Obrubljen je, a s donje mu je i

s gornje strane po golem krst ovoga oblika:

Ovo je u neodvisno doba po svoj prilici bila kakva granica, te ima još takijeh **kamena** po Herceg-Bosni, a na jednomu sam čitao (uz ostalo) **СНЕ КАМНИ КАРДА**, pa mi je nedokučiva ona rieč. (*V. nadpis XXXIII gori*).

Pod selom Mesarina je predhist. gomila, a poviše Dobromana dvije. Na Ježevu je brdu prama Dobromanima gradina, te je tu baš ogromna predhist. gomila. Selo *Dobromani* daleko su od Staroga Slanoga put zapada sahat hoda. U selu je do osamnaest stećaka, a to na dolini *Mulovini* i na *Mrkalju*. Evo glavnijeh:

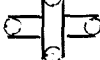
1. Stećak. U vrhu je ravan, a narešen je naokolo skopčanijem granjem od ruže. S donje mu je strane junak na konju okrenut put lieve, a ispred njega konj, te gs voda čovjek.

2. Ploča. Na njoj je kao kupa.

3. Ogromna ploča. Na njoj je popriečno štaka.

4. Isto. Porubljena je i narešena granjem.

5. Isto. Na njoj je majsterski čekić u vrhu, pa i

6. Stup. Na njemu golemi odignuti krst ovoga oblika

7. Ogromni krst. Na krstu je sprieda kao kita liljanova cvieća, a s traga odignuta jabuka. Na krstu piše, da je ongdje ukopan: *Joniš Radoje*.

U Dobromanima (kod rieke) na Novakovu je kamenu sljedeći spomenik:

1. Stećak ravan u vrhu. S donje mu je strane čovjek na konju okrenut put desne, te je udario čovjeka kopljem, a drugi čovjek bježi put desne. Na glavi je grb-štit trokutan, odignut, a iza štita je mač.

U občini je Bobani-ma, a osobito oko Dobromana dosta predhist. gomila, te sam vidio samo sljedeće: — U *Drapićima* su samo dvije, a jedna više *Podavlije*; jedna za *Drijenjem*; jedna pod *Mrkaljem*; jedna u dno *Krsta*; jedna u dno *Boprlovine*; jedna pod *Ljubenkoviem Dolom*; jedna za *Ljubenkoviem Dolom*; jedna u *Pasjaku*; dvije kod *Krivače*; dvije kod *Slapa*; tri kod Starog Mlina; jedna na *Novakovu Kamenu*. Riedko se štogod nalazi, osim kostura, u predhist. gomilama po Hercegovini. — Osobitijem štovanjem Vid Vuletić-Vukasović.

Razne viesti.

Počastni članovi. — Hrv. arkeol. društvo u Zagrebu u slavu pedesetgodišnjice misnikovanja muz. dobrotvora njegove Prenzvišenosti dja-kovačko-bosanskoga i sriemskog biskupa Dra Jos. Gjur. Strosmajera imenovalo ga je svojim počastnim članom i brzojavno mu čestitalo. — Arkeologičko društvo u Bordeaux u Francezkoj imenovalo je g. Prof. Simu Ljubića svojim počastnim članom.

Upravljajući odbor muzeja kraljevine Česke — obavjestio je naše hrv. arkeol. društvo, da se je dne 5. prosinca 1887. s ovim svietom razstavio njegov velezaslužni i slavno poznati predsjednik Andrija Jaroslav knez Clam Martinic. Slava mu.

Društvo znanosti u Helsinforsu (Finlandija), koje javi našem društvu, da će 29. travnja svetkovati svoju pedesetgodišnjicu rada, naše je društvo isti dan brzojavno čestitalo. — Isto tako se čestitalo istom prigodom historičkomu društvu za Gornju Bavarsku u Minhenu.

Odličan dar arkeologičkomu odjelu nar. zem. muzeja. — U br. 2 našega *Viestnika* god. 1887. str. 58 donili smo dopis iz Zemuna od vrlo našega člana i kr. inžinira gosp. *V. Lapaine*, kojim nas obaviešćivao, da prigodom izkapanja zemlje na tako zvanom Gardošu u Zemu za učvršćenje odnosno uredjenje dunavske obale, što se izvadjalo pod upravom istoga gosp. inžinira, bjehu nadjeni razni starinski predmeti i da je sve to namjenjeno arkeol. muzeju u Zagrebu. Sada možemo javiti, da su ti predmeti već u muzeju veledušnim darom pomenutoga gosp. Lapaine, komu zato i u ime muzeja najiskrenija zahvala. Predmeti su sljedeći: — 1 kladivac i 1 malko okrnjena sjekira iz kamene dobe — 3 koplja, 1 nož, 1 zapinjača i 1 ostruga iz željezne dobe; te iz iste dobe od pečenice 1 krasna velika i 1 mala žara i još 1 podugačka osobitoga lika, 1 čaša, 1 pehar, posuda na 4 korita i 7 agršaka — napokon grlo od ogromne žare, svetiljka sa nadpisom L. NARI i 1 bakr. ključ iz rimske dobe, sa 24 komada staroga novca, medj kojimi 1 komad srebrni „Diva Faustina Augusta“.

Stanje nar. zem. muzeja god. 1868. — Izdajemo ovaj zapisnik, neka se zna, kakovo bjaše stanje našega muzeja, kad je dvadeset godina prije, to jest god. 1868 stupio u život kao nar. zem. zavod.

Zapisnik o predaji narodnoga zemaljskoga muzeja.

Po odpisu visokoga kr. namiestničkoga vieća odredjena predaja nar. muzeja jugosl. akademiji znanosti i nmjetnosti odnosno novoimenovanim

muzejalnim pristavom, bje u tu svrhu odredjen dan 19. siječnja 1868. Jugoslavensku akademiju zastupaše predsjednik preč. g. Dr. Fr. Rački i prof. Dr. P. Matković kao perovodja; predavaše dojakošnji nadziratelji nar. muzeja velem. g. praliečnik Dr. K. Šlosser i prof. g. V. Jagić, a preuzimaše g. S. Ljubić arheologičko-numizmatičku zbirku s knjižnicom, a g. S. Brusina sbirke naravoslovne.

I. Arheologičko-numizmatičko odijelenje.

Dojakošnji nadziratelj ovoga odsieka prof. V. Jagić izvaji, da mu je poslie smrti bivšega čuvara M. Sabljara poviereno nadziranje arheologičkoga odsieka s knjižnicom. Buduć da neimade novijih inventara, a stari inventari neodgovaraju ni količini ni razredjenju predmeta, toga radi niti je Jagić inventaridski predmete preuzimao, niti ih može predavati. Predaja se je dakle obavljala kumulativno. Novih će pristava dužnost biti svekolike muzejalne struke točno inventirati, po kojih će se inventarih u buduće predavati i primati narodni muzej.

Kod predavanja knjižnice opaženo je, da medju muzealnim knjigami imade jugosl. akademija svojih knjiga i rukopisa, imenito knjižnica, koju je preuzv. pokrovitelj g. biskup Strosmajer kupio od Tkalca bivšega urednika u Beču za jugosl. akademiju; vrhu toga knjige, koje posljednje vreme slaše akademiji razna ruska učena društva. Knjige s ormari, koje su društva za jugoslav. poviest, imaju se istom društvu predati. Uz knjige predana je zbirka slika i ciela arheologička zbirka sa sisačkimi starinami, koje se jošte u sanducih nalaze.

Prije predavanja numizmatičke zbirke primjeti g. prof. V. Jagić, da je poslie smrti Sabljarove g. Halper, tajnik namiestničkoga vieća, pobrojio zlatne novce, i ključe ormara, u kojih su svi koliki novci zatvoreni, sa sobom u namiestničko vieće ponio. Kod predavanja numizmatičke zbirke brojeni su zlatni novci nalazeći se u jednom pretinjcu: svih kolikih je osamdeset i sedam (87) komada; vrhu toga brojeni su takodjer srebrni novci (kolajne, taliri i dr.) nalazeći se u drugom pretinjcu, imade jih pet stotina šestdeset i četiri (564) komada; ostali novci predani su takodjer kumulativno.

II. Prirodoslovne sbirke.

Dojakošnji nadziratelj prirodoslovnoga odijeljenja praliečnik g. Dr. Šlosser predaše kumulativno uz starije inventare zbirku geognostičku, botaničku i zoologičku, posljednju po odsiecih: kukce, leptire, ptice, sisavce i dr.

Uz ovo sve preuzeto je i pokućstvo, imenito ono, koje negda bješe vlastništvo narodne čitaonice, a sada pripada narodnom muzeju.

U Zagrebu 19 siječnja 1868.

Dr. Fr. Rački izaslanik jugosl. akademije.

Dr. Petar Matković izaslanik jugosl. akademije i perovodja.

Prof. S. Ljubić.

S. Brusina.

Dr. Josip Krasaslav Schlosser kao privr. čuvar muzeja.

V. Jagić bivši privremeni izvjestitelj nar. muzeja.

Rimski nadpisi na opekama u Gracu (u Hercegovini). — 1. S · †TI · HERMA Opeka utrata i crvenkasta. Pečat, čitav, dug 10¹/₂, a vis. 1¹/₂ cm. — 2. PANSIANA Slova su puna i odignuta. Pečat dug 12¹/₂ a vis. 2 cm. Izkopane su u Gracu pri vadjenju temelja za novu župničku crkvu, te sam jih uz dozvolu g. Dr. Miha Jerinića spremio u sarajevski muzej. Tu se je izvadilo utaraka opeka ni broja se nezna, al su bez pečata, samo na njekojih vide se koncentrični kolobari; a tako i gdjevoja rimska grobnica. Kad sam ja tamo stigao, grobnice su bile zavajlene. O Gracu vidi moje izvješće u Viestniku g. 1882 str. 120.

V. V. V.

Sredovječni pečat Vida (Narone). — S vrha naokolo u okrugu perliranu:

†: S CŌITIS M̄ARCI D CĀSTROLI VIDI ·

Čita se: †: (sigillum) co(m)itis Marci d(e) Castrolī Vidi.¹⁾

Pečat je od mjedi, te mu je s protivne strane na kraju alčica, mješte ručice, za prihvaćanje. Promjer mu je 29 mm., a teži s alčicom grama 13¹/₂.

Na polju je u pečatu oskočena kula s tri tornja, a oko kule, s jedne i s druge strane za ures, dvije grane djeteline, te se penju iz dna prama vrhu kule. Nad otvorenijem vratima kule je kao krilo grabežljive ptice, a povrh krila, s desne, kao ruža. Nad porubom je kule prozor.

Pečat je svojina g. Isaka Tolentina, pristava kod c. k. suda u Korčuli. On ga je nabavio u Vidu kod Metkovića, te mi prijateljski dopustio, da ga otisnem za Viestnik. Pečat je s početka XV v., te je u toliko znamenit, jer se u njemu spominje sadašnje selo Vid (tu su ruševine Narone) kao *taborič Vid*, biva od rieči *castrum*. V. V. V.

Pečat na rimskoj posudi. — Gosp. V. Vuletić V. obaviešćuje nas, da se je našla izpod apside negda obstojale crkve sv. Petra u Korčuli grobnica s iztruhlim tielom, a uz ovu kao *izbočen vaz* sa rimskom markom na dnu LITOGENE, dugom 28 mm. Takav pečat našao se je do sada samo na svjetiljkah, te je vjerojatno, da se i ovdje radi o svjetiljki. Mommsen *Corp. Insc. Lat.* III p. 742 navadja: *Instrumentum reliquum repertum in Pannoniis duabus, Norico, Raetia*, te pod naslovom *Lucernae* br. 6008·35 bilježi jednu iz bečkoga muzeja sa LITOGEN, a dvie sa LITOGENE, jedna u Pešti a druga u Westheimu (Aug Mus.). Na str. 1019 isti Mommsen spominje jednu našastu u Orsovi sa LITOGEN. Naša se u toliko razlikuje, što na koncu pečata ima NE razriešeno

Numismatičko otkriće. — Ivan Ajduković žitelj iz Lipovljanih, krčec 4. lipnja svoju zemlju u rudini zvanoj „Staro brdo“, izkopa stucku, u kojoj bjaše oko 200 komada srebr. novca. Obćinski bilježnik Lipovljanski g. A. Slešić ne samo pohiti na lice mjesta, da se o činu točno oba-

¹⁾ Po nas je na otisku jasno izrezano: †: S CŌITIS M̄ARCI D CĀSTRO LĀPIDIS, naime S(igillum) co(m)itis Marci d(e) castro Lapidis. Castrumu iz srednjeg doba nema traga ni u Vidu ni u spomenicima. *De castrolī m. de castrolo*, nevjerojatno.

viesti, nego posla 8 komada toga novca arkeol. odjelu nar. zem. muzeju na ocienu, a malo zatim 156 kom. neka jih novaći, ako jih muzej netreba. Ovi se novci diele ovako: 82 komada Leopoldus I. imp. Roman.; 62 kom. Leopoldus rex Ungarie; 2 kom. Karolus VI. imp. Roman. (g. 1713. 1715 kao najmladji); 7 kom. Christianus dux Sil.; 2 kom. Georgius dux Sil.; 1 kom. Ludovicus dux Sil.; 2 kom. Silvius Fridericus dux Wirt.; 1 kom. Christianus dux Wurt.; 2 kom. Carolus epus Olm.; 3 kom. Wolfgangus epus Olm.; 1 kom. Franc. Ludov. epus Wratisl. Uzdržavanje dosta je dobro. *Pošto jih muzej netreba, nudi jih na prodaju jevtino.*

Znamenita rimska cigla — sa nadpisom LEG VI H (štamarskom pogriješkom N mj. H), o kojoj se govorilo na str. 59, trudom vrlo ga domorođea A. Bogetića već je prošla u vlastitost zem. nar. muzeja. Gosp. Bogetiću najtoplija hvala.

Izkapanje predhis. starina u Prozoru kod Otočca. — Vrli g. Matija Žagrović učitelj i muzealni povjerenik u Prozoru, koj si je lanjske godine osvietlao lice izkapanjem velevažnoga predhist. groblja na Vitlu kod Prozora, nastavlja i ove godine uz podporu arkeol. odjela nar. zem. muzeja svoj rad, te se nadamo na sve plodovitiji uspjeh na korist istoga muzeja.

Kovnica novaca tobož u Korčuli u srednjem vieku. — Tvrdi se, a to na temelju uvjerenja Doktora Antuna Paulinia korčulanskoga gradjanina (*Storia Ecclesiastica e Profana di Curzola*, u rukopisu), da je Korčula u srednjem vjeku kovala svoj vlastiti novac. Evo, što pomenuti Paulini o tom kaže:

„Che tra l'altre munificenze abbiamo anco goduto il privileggio di batter monete, ne fa fede sufficientissima una lettera ducale di Tommaso Morosini suacenato doge di Venezia, il quale confermando dell'anno 1420 i capitoli della dedizione fattagli dai Curzolani, fa menzione della loro moneta. Ecco il capitolo: „Ad tertium capitulum, quo petunt unum comitem de nobilibus Venetiarum posse eligere secundum antiquam consuetudinem cum salario librarum septem (sic) de sua moneta, et habeat introitus possessionum, vinearum et terrarum de seminando per insulam, respondemus, quod sumus contenti.“ Ricavasi ciò pure da monumenti più antichi, comme sarebbe a dire dalla contribuzione di Lagosta, descritta di sopra nell'anno 1342. 8 novembre, in cui vien dichiarato, come numerarono i Lagostani per nome della loro comunità al regimento di Corzola „perpera quinquaginta novem et duc. IIII. grossos ad monetam Curzolensem“. Così in un contratto per certa somma di pietre seguito tra la comunità e mistro Gio. Antonio da Vienna del 1391. li 12 novembre, in cui: „Dictum vero Comune (Curzula) debet dare eidem magistro Joanni pro omni milliare perpera sex cum dimidio nostrae usualis monetae“; e finalmente li 16 novembre ancora dell'anno stesso esso mistro Gio. Antonio si concluse che dovesse avere altra somma parimenti di nostra moneta: „qui magister Joannes pro labore suo debet habere perperos octuaginta quinque nostrae usualis monetae.“ Possedevano tal diritto le città della Dalmazia, come di varie sopravvivono le prove presso Gio. Lucio (Nelle

Memorie di Traù l. 3. c. 7. p. 128) — 1289 — die prima augusti. In dei nomine amen etc. et pro his attendendis et firmiter observandis dabunt infrascriptas securitates bonas et idoneas, videlicet, de trecentis marchis argenti *de Spalato*, de ducentis marchis argenti de Breberio, de ducentis marchis argenti a d. com. Zann. de Veglia, de ducentis marchis arg. de Jadra et de ducentis marchis arg. de *Sebenico*, et de ducen. mar. de Tr., quae poena, si contrafactum fuerit modo aliquo etc.“ E conservano tuttavia a Spalato i Signori Grisogono, nobile et antica famiglia di quella città, un diploma di Sigismundo imperatore, che concesse ciò a Spalatini nell'anno 1417. Del resto basta sapere, che i costumi delle città dalmatine erano uniformi. Così quel che usavasi in una città, si usava pure in un'altra, e lo attesta il Lucio mentovato (Nelle Memorie di Traù l. 4. c. 3. p. 205).

In fatti Corzola sino al giorno d'oggi usa quasi in tutto le misure e i pesi suoi particolari. Quivi si misura la terra a gognali, cadauno de quali comprende passa 144 di piedi sei e mezzo; sopra il grano si contratta sempre con lo staro e quarta particolare della Patria, e vendesi il vino a minuto con una certa sorta di boccale, de quali 42 formano la barilla Veneziana. Nei capitali ecclesiastici si costuma anco presentemente la quarta, non la barilla, sicchè una quarta e mezza fa una barilla steasamente Veneziana. Se più e più visse libera e indipendente quest' isola, è credibile, che s'abbia costituito a suo arbitrio e pesi e misure, e anco monete, le quali nella sudditanza gli avrà permesso il Sovrano, pervaso della loro fedeltà, o da maneggi particolari. Ma di ciò basti“.

Ove tvrdnje Paulinieve pobija najbolje ta okolnost, što do danas nedodje na vidik ni jedan komad korčulanskoga novca iz one dobe. Onda se po naših gradovih razno brojilo i mjerilo, kako nam to svjedoče i same gradske ustanove, a u tom smislu samo imaju se tumačiti izreke *de sua moneta, nostra usualis moneta, ad monetam Curzolensem* itd. t. j. *ad computum nostrum* itd. Iste izreke dolaze u spomenicih i drugih gradova dalmatinskih, o kojih se zna za stalno, da nisu svoga novca onda imali. U srednjem dobu jedino Spljet, Dubrovnik i Kotor kovali su svoj vlastiti novac. Mletčani, pokle su se stalno utvrdili u Dalmaciji (1409), kovali su s prva nešto sitna novca za Zadar, Šibenik, Spljet i Hvar, ali ne u Dalmaciji, nego u svojoj kovnici u Mleteih.

La Dalmazia ai tempi di Lodovico il Grande re d' Ungharia.

— Ova veoma vješto izradjena razprava g. Prof. Silvia Mitisa, ugledala je bieli sviet u *Annuario Dalmatico anno quarto* (1887). Zauzimalje doba od prvih godina vladanja Ljudevita tja do njegove smrti (u rujnu 1382). Pisac gledao je na to navlastito, da svoje viesti nasloni na listine, a nije se ipak uztezao rabiti ondašnje i kasnije spise te donekle i noviju književnost, uvijek pako podvrgavši mal ne svaku vjest, koju je iz ovih crpio, ozbiljnoj razsudi. Držao se pako u ocieni pojedinih dogodjaja sasvim neprerano, te isto tako do potriebe kori ili slavi Ljudevita, Hrvate, kao što i Mletčane, što je u ovo doba, kad se sve umjetno izvlača na našu štetu, uprav riedka stvar u čovjeka, koj u Dalmaciji spada na tako zvanu italijansku stranku. Mi mu zato na ovaj plemeniti dar iskreno čestitamo.

Atlas der Griechischen Kunstmythologie herausgegeben von Joh. Overbeck. Leipzig. — Ovo je jedno od onih djela, koja označuju novi polet i okret na polju dotične znanosti. Overbeck profesor na sveučilištu u Leipzigu kao starinar ponosno se diže do najvećih arkeologa naše dobe, a u što se tiče osobito poznavanja i izjasnjivanja stare klasičke umjetnosti jedva da mu para poslie smrti Stephana. U ovom atlasu oslikao je on sve majstorije starogrčke umjetnosti u kiparstvu te je našao, da i Apollo našega muzeja spada u taj red i to za najsjajnije doba. Tim je začepio usta onim našim i tuđim nadriumjetnikom, koji su tu nedavno proti našem mnenju ne samo klapali, da je naš kip ukupno prosta radnja iz kašnje rimske dobe, nego da mu glava uprav ženska, na muško truplo nasadjena, a nikako Apollinova. U petom svezku toga Atlasa na Tab. XX, koja ima 28 brojeva, već pod br. 2 i 3 stoji slika glave našega Apolla s lica i u prosjeku, a u kratkom opisu tabla, koj predstoji, ovako je označena: „No. 2 u. 3. Kopf, aufgesetzt einer statue im Museum zu Agram. Vorder- und Profilsicht. Nach Photographie vom Original. Vergl. Kunstmythol. IV. S. 131 f.“ — Donieti ćemo slike i obširnije ćemo prozboriti o našem Apolu, čim budemo imali kad.

Die Blutrache bei den Slaven (Krvna osveta kod Slavena). Wien 1887. 86 str. — Evo što kaže o tom novom djelu našega prvaka *Miklosića* slavno poznati italijanski antropolog Dr. P. *Montegazza* u svom žurnalu *Archivio per l' antropologia e la etnografia*. Vol. XVII. Fasc. 3. p. 380: „Ovo djelo čudnovate je učenosti, pošto je spisatelj izercpio predmet iz trostrukoga gledišta, naime psihologičkog, etnografičkog i filologičkoga. Označivši što je krvna osveta i razmotrivši činbenike, načine i uztege, što su crkva i država u razna vremena protustavile jednoj od najnaravnijih provala čovječjega srca, proučava terminologiju osvete medju Srbi, Hrvati, Bugari, Česi, Poljaci, Rusi, Albanasi i Niemci, opisujući njene najobičnije forme u razna vremena. Osobito se odlikuje po ogromnoj znanosti i dubokoj razsudi treći dio radnje, u kom pisatelj sravniva krvnu osvetu Slavena s onom ostalih indo-evropejskih naroda naime Germana, Celta, Grka, Rimljana, Persijanaca, Afgana, Osseta, Armena i Indostana. U što se tiče sadašnjih naroda proučava osobito osvetu kod Italijana, Francaza, Španjolaca i Rumunja.“

Razlikost medju stanovničtvom sjeverne i južne Dalmacije. — Časopis francezki *Bulletins de la Soc. d' Anthropologie de Paris* (Julliet à Décembre 1886) donosi razpravu g. Denikera. Ovaj dobro poznati anthropolog, putujući prije šest godina po Dalmaciji, opazio je bio veliku razliku, koja postoji medju sjevernim stanovničtvom (Vlasi) i južnim (Bokeljani, Dubrovčani i t. d.). Sada se povraća na isti predmet, dokazujući, kako ono mnijenje nalazi potvrdu u najnovijih proučavanjih o istom predmetu Weisbacha i Schimmera (*Arch. per l' antrop. XVII. 3. p. 395*).

Na brzovav, kojim je naše hrvat. arkeol. društvo čestitalo slavnomu T. Mommsenu prigodom njegove sedamdesetgodišnjice, odvrati isti: „Der Rückblick auf die vergangenen Jahre wird nicht leichter, wenn die Reihe sich verlängert. Wie die guten und die schweren Stunden für mich abgewechselt haben, wie dieses gelungen und anderes verfehlt

ist, wie vieles im guten und leider auch im schlechten Sinne jetzt möglich war, als ich anfang — dass dies sich am Besten im Stillen überlegt, wird man begreifen oder doch verzeihen. Aber Worte geben will ich dem Dank für die Beweise der Theilnahme, welche alte liebe Freunde und zahlreiche Arbeits- und Gesinnungsgenossen mir zum 30. November ausgesprochen haben. Carlotenburg, 12. December 1887. Th. Mommsen“.

Bullettino di archeologia e storia dalmata. Anno X. 1887.

— **N. 10.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Le gemme del museo di Spalato. — 3. Ritrovamenti risguardanti il palazzo di Diocleziano. — 4. Il campanile del duomo di Spalato. — 5. Illustrazioni alla storia di Castelnovo. — 6. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 11.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Nadpisi iz hrvatske dobe. — 3. Le gemme del museo di Spalato. — 4. Il campanile del duomo di Spalato. — 5. Musaico nell' oratorio di s. Venanzio a Roma. — 6. Serie dei reggitori di Spalato. — **N. 12.** — 1. Iscrizioni inedite. — 2. Le gemme del museo di Spalato. — 3. Descrizione delle lucerne fittili del museo di Spalato. — 4. Nomi e marche su tegoli ecc. nel museo di Spalato. — 5. Elenco d' acquisti del museo di Spalato nel 1887. — 6. Musaico, come sopra. — 7. Serie dei reggitori di Spalato.

Supplementi. — 1. Prilog k' ikonografiji Arkangjela Mihovila u borbi sa gjavlom u srednjem vieku. — 2. Starinska crkva sv. Vida na Korčuli. — 3. Nadpis iz srednjeg doba na Korčuli. — 4. Circolare del ministero circa scavi e scoperte archeologiche. — 5. Ricerche preistoriche sull' isola di Lesina.

Старинар. Год. IV. Бр. 4. — 1. Две старе цркве у књажевачком округу, од Јов. Мишковића. — 2. Биљешке о неким старинама у граду Корчули — и даље — а на „примједбе“ г. Ф. Радића, од Вида Вулетић-Вукасовића. (свршетак). — 3. Камен темељац једне језуитске цркве од године 1732. у Београду, од М. Валтровића, стр. 123. — 4. Српске црвене старине, од Валтровића, стр. 128. — 5. Разне вести, од М. В. — Са четири таблице.

Izpravak. — Na ono, što se kazalo na str. 34, štov. g. Mato Galjer učitelj u Sesvetih odvrća, da on nije nikakav novac, našast u Prugovcu, židovom razprodao. Po svoj prilici naš dopisnik, pomutnjom dakako, stavio je ime M. Galjera mjesto Gj. Pavleковића.

Izpravak. — Na str. 106 g. 1887, brazda 24 odozdo, mjesto *zoogenskog* čitaj *zoogenskog*

Na str. 110 g. 1887, brazda	1 odozdo, mjesto	br. 4 čitaj	br. 3.
„ 111	„ 1 odozgo,	„ br. 5	„ br. 6.
„ 111	„ 6	„ br. 7	„ br. 8.
„ 111	„ 7	„ br. 8	„ br. 4.
„ 111	„ 9	„ br. 6	„ br. 7.
„ 107	„ 20 umetni: vidi <i>fac-simile</i>	na str. 93.	

Izpravak. — Na str. 80 g. 1888 u nadpisu redak 3 mjesto s tiskano je z.

Da se zna. — Slavno Ravnateljstvo kr. velike realke u Osijeku odbilo je drugi broj *Viestnika* sa: *retour, neprima, natrag, Zagreb*, a zaboravilo je dakako povratiti prvi broj.